ASIANTUNTIJALAUSUNTO

1.3.2024

Eduskunnan puolustusvaliokunta
E58/2023 vp
Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024–2029
PuV@eduskunta.fi

Merenkurkun neuvoston asiantuntijalausunto

Merenkurkun kehitys EU:n strategisen agendan näkökulmasta ja Suomen avaintavoitteiden valossa

Merenkurkun kehityksellä on suoria liittymäpintoja EU:n strategiseen agendaan. Ne jäsentyvät muun muassa seuraavasti Suomen avaintavoitteiden valossa:

- Strategiseen kilpailukykyyn: Maailmalla on kova kilpailu uusista suorainvestoinneista varsinkin vihreään ja digitaaliseen siirtymään. Suuri määrä suorainvestointeja kohdistuu nimenomaan Merenkurkun alueelle. Suorainvestointien kotiuttaminen on tarpeen ja uusi teollisuuspolitiikka ja sitä tukeva työvoimapolitiikka on saatava paikalleen. Alueen vahvuuksia ovat muun muassa vientiorientoituneen energiaklusterin vahva kehitys, suuret investoinnit uusiutuvaan energiaan ja vetytalouteen, tuleva akku-, kaivos-, ja akkukemikaaliteollisuus, vahvistuva biotalous ja kiertotalous. Yhtenä yhdistävänä brändinä ja tärkeänä kehittämisverkostona on esimerkiksi Nordic Battery Belt.
- Talouteen ja rahoitukseen: Uusteollistuminen vihreän ja digitaalisen siirtymän myötä vahvistaa tuottavuutta ja edistää taloudellista kasvua. Tutkimuksen, kehittämisen, koulutuksen ja innovaatioiden tärkeys on nostettava entisestään (2022: Suomi noin 3 % BKTsta, Ruotsi noin 3,4 % BKTsta, Pohjanmaa n. 3.4 % BKTAsta). Suomen TKI-politiikan valtavirtaistaminen myös Euroopan strategisten TKI-alojen mukaan on erityisen tärkeä, koska Suomen TKI-politiikassa haetaan vipuvaikutuksia sekä elinkeinoelämän että EU:n rahoituksella. Energiateknologia ja cleantech -alat ovat strategisia vientiteollisuuden TKI-valtaisia kärkiä, joilla on vahva läsnäolo alueella.
- Kokonaisturvallisuuteen ja vahvempaan Eurooppaan: Pohjoismainen integraatio, alueiden välinen yhteistyö ja toimivat kansainväliset elinkeinoelämän yhteydet nostavat kokonaisuuden resilienssiä ja edistävät yleisesti huoltovarmuutta. Alueen maatalouden ja ruokaturvan resilienssin edistäminen on tärkeää.

Saavutettavuus Pohjoismaiden itä-länsi akselilla on strateginen kärki Merenkurkun yhteistyössä

Merenkurkun neuvostolla on pitkä perinne alueyhteistyön saralla. Yhteistyö on tiivistynyt entisestään uuden EAYY-statuksen myötä 2020, eurooppalaisen alueellisen yhteistyön yhtymänä. Jäsenistö laajenee koko ajan, ja muun muassa korkeakoulut ja seudulliset kehittämisyhtiöt ovat kiinnostuneita liittymään neuvostoon. Yhteydet mahdollistavat toimenpiteet ovat erityisen tärkeitä ja saavutettavuus strateginen kärki yhteistyössä. Merenkurkun laivaliikenteen tärkeys kasvaa koko ajan (ks. laivaliikenteen tilastot). Alueella on jo olemassa tärkeä datayhteys Merenkurkun yli. Sähkölentäminen edistäisi lisää yhteyksiä, mikä on nostettu esiin useassa selvityksessä[1]. Merenkurkun kiinteän yhteyden selvityksen yhteydessä selvitetään myös sähkön ja vedyn siirtoyhteyksien synergioita. Kiinteä yhteys olisi mittava yhteiskuntainvestointi, joka pystyisi luomaan uusia liikennevirtauksia koko Pohjolassa itä-länsi akselilla.

[1] Katso Merenkurkun neuvoston ja Nordregion selvitykset.

LIIKENNETILASTOT

(kpl)	2023	2022
Lähtöjä	1 164	1133
Matkustajia	279 590	267 757
Henkilöautoja	63 647	55 661
Rahtiyksikköjä	20 886	22 191

Selitys: Rahdin määrä laski pääosin koska tuonti Suomeen väheni. Kaikki toimitukset Venäjälle peruttiin ja paperin kysyntä laski, mikä johti rahtiyksiköiden laskuun 5,9 %.

Kuva. Tilastot Wasalinen tiedotteesta 15.2.2024.

Nordic Connector Pohjoismaiden yhdistäjänä

Visio kiinteästä yhteydestä on ollut olemassa Merenkurkun neuvoston perustamisesta lähtien, vuonna 1972. Hanke on noussut säännöllisesti esiin aluekehityspotentiaalinsa ansiosta. Pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjaukset kiinteän yhteyden selvityksestä Vaasan ja Uumajan välillä ja energiansiirtoyhteyksien selvittäminen ovat siksi erittäin tervetulleita. Merenkurkun neuvosto on jo ollut aloitteellinen erilaisten selvitysten osalta monta vuotta ja neuvosto tulee olemaan aktiivinen toimija selvitysprosessissa jatkossakin[2]. Asia kiinnostaa laajasti toimijoita Merenkurkun molemmin puolin ja Västerbottenin ja Västernorrlandin päättäjät ja johtavat virkamiehet seuraavat tiiviisti keskustelua Suomessa.

Hankkeen ajankohtaisuus on korostunut entisestään geopoliittisen tilanteen ja NATO-jäsenyyden vuoksi. Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta hankkeella olisi vaikutuksia huoltovarmuuteen, esimerkiksi tilanteessa, jossa Etelä-Suomen satamien toiminta olisi estetty, ruokaturvaan alueen maatalouselinkeinojen ansiosta, mutta myös puolustuksen huoltovarmuuteen ja sotilaalliseen liikkuvuuteen. On myös todennäköistä, että muiden maiden strategiset intressit Jäämeren lähialueilla korostuvat. Pohjolan keskiväylä Merenkurkun yli on sellaisessa skenaariossa tasapainottava tekijä.

Yhteiskunnallinen hyöty olisi luonnollisesti suurin rauhan aikana. Yhteys yhdistäisi elinkeinoelämää ja työmarkkinoita, vähentäisi kuljetuskustannuksia ja vahvistaisi siten kilpailukykyä. Yhteys tarjoaisi synergioita monella alalla, esimerkiksi tutkimuksen, kehittämisen ja koulutuksen aloilla, terveydenhuollossa ja energiaverkkojen yhdistämisessä. Vaikutukset vahvistavat koko pohjoisen alueet, koko Pohjolan vihreän siirtymän keskuksena. Yhteys palvelisi Pohjoismaiden integraatiota itä-länsiakselilla, ja siten myös vahvistaisi pohjoista Eurooppaa, Norjasta Suomeen.

Alueellinen rajayhteistyö ja Pohjolan itä-länsi -akseli on nostettava EU:n strategisen agendan keskiöön

Esitämme kunnioittavasti, että Pohjoismainen integraatio, raja-alueiden välinen yhteistyö ja toimivat kansainväliset, varsinkin elinkeinoelämää palvelevat, yhteydet nostetaan EU:n strategisen agendan keskiöön Suomen avaintavoitteissa. Rajat ylittävä yhteistyö palvelee erityisesti strategista kilpailukykyä, taloutta ja rahoitusta, kokonaisturvallisuutta ja vahvempaa Eurooppaa. Nordic Connector -hanke edistää integraatiota, jolla olisi laajoja vaikutuksia koko Pohjolassa itä-länsi -akselilla.

Merenkurkun neuvosto EAYY

Mathias Lindström
johtaja
mathias.lindstrom@kvarken.org

Mats Brandt
Merenkurkun neuvoston hallituksen jäsen, maakuntajohtaja Pohjanmaa
mats.brandt@obotnia.fi

[2] Katso Merenkurkun neuvoston hankkeet ja selvitykset täältä.